

GÖRENLER İÇİN YAPILSAYDI ŞU AN UÇUYOR OLURDU

Mordag Design Studio Kurucusu Mete Mordag

Amerika'nın inovasyon alanındaki en prestijli ödüllerinden 2018 Edison Altın Ödülü'nü kazanan WeWALK, sahip olduğu teknolojik özelliklerle görme engellilerin günlük hayatta karşılaştığı çok sayıda zorluğa çözüme kavuşturuyor.

Elif Tütüncü

Dünya Sağlık Örgütü verilerine göre dünyada 253 milyon görme engelli bulunuyor; geleneksel bastonlar, 1900'lü yıllardan kalma katlanabilirlik dışında hiçbir inovatif özellik taşımadığı için görme engellilerin pek çok gündelik soruna cevap veremiyor. Ürün geliştirmesini Vestel mühendislerinin, YGA'nın (Young Guru Academy) ve endüstriyel tasarımını Mete Mordag'ın üstlendiği dünyanın en akıllı bastonu WeWALK, görme engellilerin sorunlarına çözmeyi amaçlıyor. Aynı zamanda Apple ve Tesla gibi şirketlere verilen, Amerika'nın inovasyon alanındaki en prestijli ödüllerinden olan 2018 Edison Altın Ödülü'ne sahip. Evet, bu defa bizden biri, üstelik gurur verici bir proje ile sahnede yer alıyor. Dehasına hayran kaldığım, Mordag Design Studio Kurucusu Mete Mordag ile WeWALK'ın hikâyesini,

ortaya çıkış sürecini ve diğer endüstriyel tasarım projelerini konuştukumuz keyifli bir söyleşi gerçekleştirdik.

Öncelikle sizi tanıyalım.

1977 doğumluyum. Alman Lisesi'nde okudum ve Boğaziçi Üniversitesi Makine Mühendisliği'nden mezun oldum. Sonrasında bir yıl mühendis olarak çalıştım. Ancak hayatımın geri kalanında mühendis olmak istemediğime karar verdim. Ardından Sydney'e gittim.

Sanat tutkusunu nereden geldi?

Çizime ilğim hep vardı. Çizerken sevdiğiniz çok sayıda şeyi bir araya getiriyorsunuz. Fen bilgisi ve matematiği çok seviyordum, iyiydim de. Bu disiplinlerle sanatı birleştiren mühendisliğinizden vazgeçmeden

yapabilecek çok fazla bir şey yok. İç mimarlık veya endüstriyel tasarım olabilir. Makine mühendisliğini endüstriyel tasarımla bir araya getirmenin çok işe yarayabileceğini düşündüm. 2003-2004 gibi Sydney'den geldim. Vitra ve T-Design'da firmalarında endüstriyel tasarımcı olarak çalıştım. Vitra'da bir şeyler tasarlarken sizi banyonun içine kapatırlar. Orada tasarımın sonsuz spektrumunu acayip heyecan verici. O yüzden Vitra'dan T-Design'a geçişim çok doğru bir karardı. Sonrasında "Mordag Tasarım"ı artık kurmaya hazır mıyız? "Hazırız Metel" diyerek tüm cesaretimi toplayıp çıktım. 12 sene oldu. Çok uzun bir süre ama daha dün gibi.

WeWALK nasıl ortaya çıktı?

WeWALK, YGA ekibinin gelip benimle tanışması üzerine çıktı. Onların ellerinde prototip vardı. YGA'da dört genç düşünün: Hepsi elektrik elektronik mühendisliği mezunu parlak çocuklar. Prototipin ilk hâlinde, uç kısmındaki sapan üzerine siyah bir kutu

monte edilmişti. Bu prototipin bir endüstriyel tasarıma ihtiyacı olduğunu farkındalardı. Çünkü ürünün kullanıcıyla ilişkisi çok önemli. Ergonomisi nasıl olacak? nasıl tutacak? nasıl kullanacak? Bir hafta boyunca ürün hakkında konuştuk. Projenin başındaki, YGA gönüllüsü ve WeWALK'un kurucu ortaklarından Kürşat Ceylan ile görme engelli diğer beş-altı arkadaşın geri bildirimleri tasarımın son halini almasında çok etkili oldu. Onların eleştirileri ürünü yavaş yavaş şekillendirerek son hâline getirdi.

Ürünün teknolojik özellikleri neler?

Ürünün ön kısmında bir oto sensör var. Bir görme engelliyi düşündüğümüzde onun tüm hissiyatı o sensörün ucundaki toptur. Yerdeki herhangi bir basamağı onunla hissederler. Ama alçak bir yere tutarken boy hizasındaki bir dalı vs. hissedemezler. En büyük problemlerden biri de budur. Ürün üst kısımda yer alan ultrasonik sensör, baş ve göz seviyesindeki engelleri de kullanıcıya

bildirebiliyor ve bunu titreşim motorlarıyla yapıyor. WeWALK'un en önemli özelliği bluetooth ile telefonunuza bağlanabilmesi. Çünkü yeni jenerasyon görme engellilerin telefonları, onlar için navigasyon işlevi görüyor. Haritalardan e-postalarına, her şey cep telefonlarında. Telefon ile tek ilişkileri de parkakları. Biz bu etkileşimi bir kart tasarımıyla WeWALK'un üstündeki dokunmatik yüzeye aldık. Cep telefonunda yapacağı her işlemi WeWALK ile yönetebilecekler.

Ürün kullanıldıktan sonrasında nasıl geri bildirimler aldınız?

WeWALK, piyasaya çıkmadan önce 30 görme engelli bireye dağıtıldı. Onlardan

gelen geri bildirimlerle son hâline aldı. Ürün üzerinde yer alan dokunmatik yüzey ve sensör mekanizmalarından yola çıkarak, Vestel'in teknolojik desteği olmasaydı bu proje hayata geçmezdi. Düşünsenize, YGA Mete'ye geliyor, Mete endüstriyel bir tasarıma ortaya çıkarıyor. Ama buna hayat veren şey teknoloji ve üretim. Böyle bir ürünün piyasaya çıktıklarında nereye gidecekler? Arkasında gerçekten Vestel gibi yetkin bir markanın yer almasına ihtiyaç var. WeWALK'u tasarlamadan önce benzer amaçla yapılmış projeleri araştırdık. Bilece ya da gözlüğe takılan, WeWALK gibi değnek formunda ürünler var ve hepsi prototip aşamasında tikanıyor. Neden? Çünkü dünyadaki görme engelli nüfusun büyük bölümü düşük gelirli insanlardan oluşuyor. Firmalar bu yüzden görme engelli insanlara ürün satarak para kazanamayacaklarını düşünüyorlar ve günün sonunda projeler yatırımcı bulamıyorlar. Biz bu projeyi ilk hayata geçiren ülkeyiz. Kâr etme kaygısını bir kenara bırakıyoruz. Böyle bir ürün olmak zorunda. Tasarım tamamlandıktan sonra ürünü anlatan bir video çekti ve Arı Kovani'nde fonlamaya açtık. İki akşam sonunda 200 bin TL para toplandı. Kürşat'ın söylediği cümleyi tekrar etmek istiyorum "Bu değnek görme engelliler için değil görenler için olsaydı, şu an uçuyor bile olabilirdi."

2018 yılındayız, dünyada teknolojinin geldiği noktaya bakın. Görme engelliler hâlâ Kanada Değneği denilen 1900'lerde kalma beyaz değnekle dolaşıyor ve üzerine yapılan en son inovasyon, bu değneklerin katlanabilir hâle getirilmesi.

Peki yurtdışından nasıl tepkiler geldi?

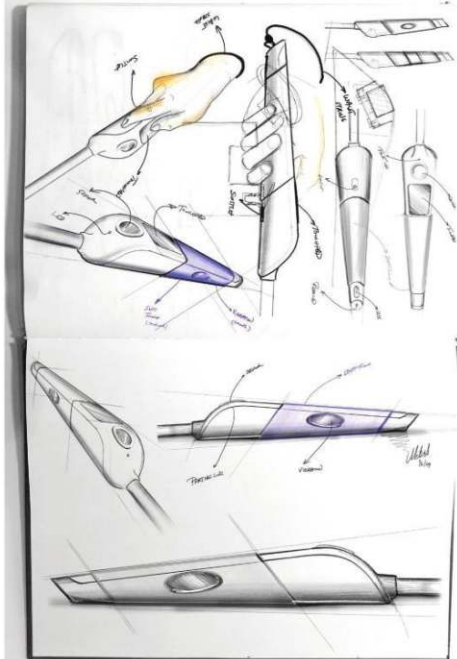
Amerika ve Avrupa'da şu anda WeWALK ofisleri var. WeWALK, Amerika'nın inovasyon alanındaki en prestijli ödüllerinden biri olan Edison Awards'ı aldı. Apple, Tesla gibi markalara verilen bir ödül.

Çok gurur verici!

Çok çok gurur verici. Böyle projeler hakikaten olması gereken projeler. Bilginizi ve tecrübeyi hakikaten faydalı bir şey için kullanıyorsunuz.

Üzerinde uğraştığınız başka projeler var mı?

O kadar çok var ki.

Tasarımı özel kılan bir hikâyesi olmalı

Ürünlerin arka planında nasıl bir tasarım süreci geçiriyorsunuz? Endüstriyel tasarımların salt tasarım ürünlerden farkı ne?

Genellikle form ve teknoloji odaklı olmak üzere iki tip proje var. Son dört-beş sene teknoloji odaklı çok sayıda proje geliyor. Etrafımızda gördüğümüz bütün o mobilya, sandalye, masa gibi şeylerin önüne akıllı sıfatı gelmeye başladı. Her şey akıllı oluyor ve akıllı dediğimiz ürünlerin içine sadece bir devre atıyorlar; o devre sayesinde cep telefonunuzun bütün emirleri cihazla birleşmiş oluyorlar. Estetik dediğimiz şey güzel veya çirkinden ziyade doğru ve yanlıştır. Estetik, mantığının kulağınza fısıldadığı ufak kelimelerdir. Bir koltuğu örnek verecek olursak, rahatsız bir koltuğu asla almazsınız ve estetik olarak da çekici gelmez. Eğer mantığının görüntüyü ergonomik, hidrodinamik, aerodinamik olarak onaylıyorsa o zaman onu beğenirsiniz. Bütün doğa ve evrimleşme süreci böyle işler. Bizler de hepimiz zamanın tasarımımız. Yapmak istedikleriniz az çizgiyle ve malzemeye yapmak zorundasınız. Bütün bunları bir araya getirdiğinizde de güzel tasarımlar ortaya çıkarırsınız.

Tasarım sürecinde nelerden ilham alıyorsunuz?

Biraz önce bahsettiğim iki tip projenin birinde çok sayıda kriter var ve o kriterler çerçevesinde problemi çözmeye çalışıyorsunuz. Form odaklı olan diğer projede de mesela sizden koltuk veya çorba kasesi tasarlamaz istiyorlar. Bunun için sizin çok fazla kriteriniz yok değil mi? O halde o kriterleri siz yaratmak zorundasınız.

Sudan esinlenen bir koltuk istediklerinde, onlarca koltuk çizmeden önce, sudan oluşan bir koltuğun hikâyesini oluşturursanız ve o hikâyeyi karşı tarafa iyi bir şekilde yansıtırsanız daha iyi olur. 2006 yılında DesignWeek'te konsept suyu ve bir firmadan koltuk tasarımı istedi. Sunum olarak bir çizim götürdüğünüzde diyalog hiçbir zaman şöyle olmamalı:

-*Mete bey neden böyle bir form görüyorsunuz?*
+*Çünkü çok güzel.*

O tasarımın sebebinin, hikâyesini anlatabilmeniz gerekir. Ben küveti ağzına kadar

Sudan esinlenen bir koltuk istediklerinde, onlarca koltuk çizmeden önce, sudan oluşan bir koltuğun hikâyesini oluşturursanız ve o hikâyeyi karşı tarafa iyi bir şekilde yansıtırsanız daha iyi olur.

doldurdum. Küvetin içine bardak, vazo gibi materyaller attım. Bu eşyaların batarken fotoğraflarını çektim. Koltuktaki tüm desenler ve çizgiler batış esnasında ortaya çıkan formu temsil ediyor. Firmaya böyle gerçek ve doğru bir hikâye ile anlattığınızda tasarım daha etkilici hâle geliyor.

Bir projenin size gelip ürün hâlini alması ne kadar sürüyor?

İki saat de sürebilir aylarca da sürebilir. En değerli projelerimden biri olan dilatasyon projesini örnek vereyim. Dünyada patentli bir ürün ve bu ürün sayesinde ihale kaybetmiyorlar. Bazen otoparklarda falan bir ban-

tın üstünden geçersiniz ve arabadan "tak" diye bir ses gelir. Projeye başlarken hayattımda ilk defa duydum dilatasyon profilini. İnşaat mühendisleri bilir ama benim en ufak fikrim yoktu. Bana ne olduğunu anlattılar ve sorduğum ilk şey "Sadece üstündeki bant tarafına enterasan bir şey mi yapmamız gerekiyor? Çünkü sürtünmeyi artırmaya için üstünün tritkılı olması gerekli ama ayakkabının takılmaması için mümkün olduğu kadar da düz olması gerekiyor. Biz neyi tasarlayacağız?" oldu. Dünyada dilatasyon üreten altı firma var ve üstteki kesit çok önemli, firmanın imzası gibidir, dediler. Benden tek beklentilerinin tasarımın daha estetik bir biçimde olmasını söylediler.

Düşünüp taşınca bunun aslında üzerinden arabaların ve insanların geçtiği bir köprü olduğunu fark ettim. Yani sağlam olması gerek. Ve bir köprüyü yukarıdan tutturacak bir şey bulamıyorsanız kemer formunda yaparsınız. Çünkü dikey kuvvetleri yatay ve dikey bileşenlerine ayırır, çok daha mu-kavim olur. Daha az alüminyum kullanarak aynı mukavemeti elde edebilirsiniz. Bu fikirle gittim ve bu parçaların birbirlerinin içinde kayması gerektiğini söylediler. O noktada-geometri devreye girdi. Son üründe, muadil ürünlerden yüzde 22 daha az alüminyum kullanıyor. O yüzden bu yana Asteknik hiçbir ihaleyi kaybetmedi. Dokuz sene sonra patent kalkacak ve diğer firmalar da bu ürünü yapabilecek. Ancak Asteknik 11 senedir yüzde 22 daha fazla kâr elde ediyor. Bir binada kilometrelerce dilatasyon var ve alüminyumun kilosu 6 TL, kârı siz düşünün.

Kullanışlı bir endüstriyel tasarım olması için onu soyabildiğiniz kadar soymanız gerekiyor. Gereksiz şeylerin hepsini ortadan kaldırmalısınız. Tasarımcının kalemi değil silgisi daha değerlidir, hep silceksiniz.

Keşke ben yapsaydım dediğiniz şey var mı?
Heykeltıraş olmayı isterdim ama bir sonraki ömrümdede.

Bu ömrünüzde neden olmanız?

Bir ömür tek bir şeyde iyi olmak için ancak yeter. Pek dağılmadan kendi yönümdede devam ediyorum. ■